

Nr 186.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en statlig lånefond för byggande av skogsvägar (skogsväglånefonden); given Stockholms slott den 28 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

I propositionen till årets riksdag, nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkt 9 i nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. Vid anmälan av detta ärende framhöll jag, att vissa förslag rörande sättet för det allmännas medverkan vid skogsvägbyggnader vore förtjänta att göras till föremål för närmare utredning, varvid frågan om utlämnande av lån vid sidan av bidrag till vägföretag syntes böra upptagas till övervägande. Sedan denna utredning numera slutförts, torde jag ånyo för Kungl. Maj:t få anmäla frågan om finansierandet av skogsväggbygget medelst lån.

De för disponerandet av anslaget till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo gällande bestämmelserna finnas upptagna i kungörelsen den 16 september 1933 (nr 549), vilken ändrats genom kungörelsen nr 349/1938, ävensom i cirkulär nämnda dag (nr 550). Angående bestämmelsernas innehåll må nämnas följande.

Enligt omförmälda kungörelse beslutar Kungl. Maj:t på framställning av skogsvårdsstyrelse, efter hörande av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund och statens arbetslöshetskommission — numera statens arbetsmarknadskommission — om anvisande till styrelsen av dels medel att av styrelsen utdelas såsom statsbidrag dels ock särskilt förvaltningsbidrag. Statsbidrag kan utgå allenast till företag, som avse nybyggnad av väg eller flottled eller sådan omläggning eller förbättring av förut befintlig väg eller flottled, att denna först genom sagda åtgärd kan fylla det med vägen eller flottleden avsedda ändamålet. Statsbidrag utgår ej till företag, som kan förväntas även utan statsbidrag komma till utförande på den öppna arbetsmarknaden inom den närmaste framtiden, och i regel ej heller till sådant företag, vartill annat statsunderstöd i form av bidrag eller lån eller bidrag från skogsvårds-kassa förut utgått eller utgår. Vidare utgår statsbidrag ej till företag, som avser inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän flottled. Statsbidrag kan beviljas till högst 25 procent av den utav skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företaget.

De med ifrågavarande anslag avsedda arbetena ha ingått som ett led i åtgärderna till arbetslöshetens motverkande. Enligt den ursprungliga lydelsen av kungörelsen nr 549/1933 kunde statsbidrag beviljas allenast företag, som funnes ägnat att lindra eller motverka arbetslösheten inom orten. Nämnade villkor har borttagits genom kungörelsen nr 349/1938, vilken trätt i kraft den 1 juli 1938. Fortfarande gäller emellertid, att företag, som i högre grad än annat finnes ägnat att lindra eller motverka arbetslöshet inom orten, äro företräde till erhållande av statsbidrag.

Gävleborgs läns skogsvårdsstyrelse har i skrivelse den 5 december 1940 hemställt dels att skogsvägbyggnader måtte beredas större utrymme inom de skogliga hjälpåtgärderna, dels ock att nya normer för det allmännas medverkan vid skogsvägbyggnader måtte utarbetas. Skogsvårdsstyrelsen har i sistnämnda hänseende ansett önskvärt, att någon form av statlig långivning kunde komma till användning för ifrågavarande ändamål. Sedermera har *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Gävleborgs län* i skrivelse den 31 december 1940 gjort framställning av innehåll som i huvudsak avsluter sig till skogsvårdsstyrelsens hemställan.

I skrivelse den 3 januari 1941 har *länsstyrelsen i Västernorrlands län* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till övervägande upptaga frågan om ett utökat byggande av skogsvägar inom länet, därvid länsstyrelsen jämväl berört spörsmålet om finansierandet av vägbyggandet medelst lån. Över länsstyrelsens framställning ha efter remiss yttranden avgivits den 19 januari 1941 av 1940 års norrlandsutredning samt den 25 februari 1941 av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund. Centralrådet har vid sitt yttrande fogat en den 17 februari 1941 dagtecknad utredning rörande skogsvägar, avgiven av en utav centralrådet tillsatt kommitté. Statskontoret har den 8 mars 1941 avgivit utlåtande över utredningen och centralrådets yttrande.

Centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund kommitterade ha bland annat föreslagit inrättandet av en statlig lånefond benämnd skogsväglånefonden. Fondens investeringsbehov för budgetåret 1941/42 har beräknats till 900,000 kronor. Beträffande denna låneverksamhet ha kommitterade i övrigt anfört huvudsakligen följande.

Även med höga bidragsprocenter — 40 till 50 procent — till skogsvägbyggen har man anledning räkna med att finansieringen av sådana vägbyggen ofta möter svårigheter. Många skogsägare kunna ej annat än i ringa omfattning sätta till penningar eller arbete för realiserande av vägföretag. Dylika kräva icke sällan dryga kostnader, och det kan för skogsägaren vara nödvändigt att fördela utgiften på en följd av år. Det synes därför kunna bli till bättnad för en snabb utveckling på detta område, därest en utväg öppnades att giva ytterligare stöd åt dessa arbeten.

Med anledning härav vilja kommitterade ifrågasätta, huruvida icke genom statens försorg särskilda lånemöjligheter borde tillskapas för understödjande av skogsvägbyggnader. Tillfälle skulle sålunda beredas att för bestridande av kostnaderna för hithörande företag från en för ändamålet speciellt inrättad statlig lånefond (skogsväglånefonden) erhålla lån, vilkas förräntning och amortering bestämdes under hänsynstagande såvitt görligt till den av vägen uppkommande nyttan. Räntefoten borde vara fast och så avvägas, att villkoren kunde för låntagarna betraktas som gynnsamma. Vidare borde lånets amortering ordnas på det sätt, att återbetalningen i viss mån gjordes beroende av företagets ekonomiska bärighet. Skogsväglån skulle sålunda kunna beviljas till högst det belopp, som motsvarar hälften av skillnaden mellan den beräknade godkända kostnaden för företaget samt det statsbidrag, som kunde komma att utgå till företaget. Amorteringen borde ske med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet; hela skulden borde emellertid vara slutbetald efter högst 20 år. För lån, som nu är i fråga, borde ställas säkerhet, som av Kungl. Maj:t kunde godkännas. Kommitterade vilja icke underlåta att erinra, att själva vägföretagens värdeskapande förmåga måhända skulle, i likhet med flottledernas, kunna utnyttjas som lånesäkerhet. I händelse säkerhet i form av inteckningar i de av vägen berörda fastigheterna skulle förekomma, synes vid prövningen därav böra beaktas, att fastigheterna genom tillkomsten av en skogsväg och de sålunda förbättrade transportbetingelserna få sitt värde stegrat. Det kan vidare tänkas att i vissa fall vederbörande kommun finner med sina intressen förenligt att ställa garanti för skogsväglån till större företag.

Då vägföretag, för vilket lån beviljas, berör endast en intressent, torde medlen böra till denne utbetalas terminsvis alltefter det företagets fortgång styrkes. Till befrämjande av stadga och säkerhet i låneverksamheten borde i andra fall, sålunda när det gäller företag med flera intressenter, lån allenast utgå på det villkor, att företaget underkastats förräntning enligt lagen om enskilda vägar. Beviljat lån torde utanordnas på låntagarens rekvisition mot förbindelse att använda samt förränta och amortera det enligt därom meddelade bestämmelser. I den utsträckning så låter sig göra borde tillsyn ske därå, att låntagare ej använder lånemedlen för annat än stadgat ändamål. Har låntagare förfogat över lånemedlen för annat syfte, skulle lånet vara omedelbart förfallet till återbetalning. Om skäl därtill visas, borde låntagare äga rätt att i förtid återbetala lånet på villkor, Kungl. Maj:t funne skäliga.

Det borde givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de ytterligare bestämmelser rörande beviljande av lån, beskaffenheten av säkerhet samt särskilda villkor och bestämmelser i övrigt, som prövas erforderliga för vin-

nande av ändamålet med en dylik lånerörelse. För underlättande av dess administrering borde visst minimibelopp för skogsväglån fixeras, förslagsvis 1,000 kronor i allmänhet.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har anslutit sig till det av kommitterade framlagda förslaget om åvägbringande av särskilda lånemöjligheter för underlättande av skogsvägföretag.

Statskontoret har tillstyrkt inrättande av den föreslagna lånefonden. För ändamålet erforderligt investeringsanslag torde enligt statskontorets uppfattning såsom reservationsanslag böra för budgetåret 1941/42 äskas å riksstatens kapitalbudget under rubriken statens utlåningsfonder. Beträffande allmänna villkor och bestämmelser för lån ur lånefonden jämte organ för lånerörelsens handhavande har statskontoret anfört följande.

Lån må kunna utlämnas för sådana vägbyggnadsföretag, som uppfylla villkoren för erhållande av statsbidrag. Därest ett vägföretag berör flera fastigheter, må lån alltså kunna beviljas den samfällighet, skogsvägföretag, som bildats för ändamålet.

Lån jämte bidrag synas böra beviljas till högst 70 procent av vägföretagets beräknade kostnad. Då lån genom denna konstruktion sannolikt aldrig torde komma att uppgå till eller överstiga den verkliga kostnaden, torde någon begränsning av lånesumman uppåt ej vara erforderlig. För att förenkla låneadministrationen synes emellertid i enlighet med centralrådets förslag ett minimilånebelopp å 1,000 kronor böra fastställas. Såsom säkerhet för utlämnade lån torde, förutom inteckningar, obligationer o. d., även godtagbar borgen böra kunna ställas. Säkerheten bör prövas av den myndighet, som får sig anförtrodd ifrågavarande lånerörelse. Lånen synas böra förräntas efter en fast vid lånets beviljande bestämd räntefot, vilken i nuvarande ränteläge föreslås till 4 procent. Amorteringstiden torde böra göras beroende av vägföretagets bärighet och fastställas enligt förslag av vederbörande skogsvårdsstyrelse. Då endast lönande vägar böra byggas och bidrag kunna erhållas intill 40 procent av kostnaden, synes amorteringstiden kunna begränsas till högst 10 år. Återbetalning av lån bör ske med lika belopp för varje år av amorteringstiden. Återbetalning i förtid bör kunna medgivas.

Såsom lämpligt organ för lånerörelsens handhavande får statskontoret föreslå den i Kungl. Maj:ts proposition nr 94 till 1941 års riksdag förordade skogsstyrelsen. Enligt departementschefens uttalande till det sagda proposition bilagda statsrådsprotokollet skulle denna styrelse erhålla sådan sammansättning, att såväl skoglig som juridisk administrativ sakkunskap bleve företrädd. Även bland de hos styrelsen anställda tjänstemännen skulle dylik sakkunskap bliva representerad. Härigenom synes den föreslagna styrelsen vara väl skickad att icke blott bedöma vägförslag och lånebehov utan även pröva skuldförbindelser och säkerheter. Skogsvårdsstyrelsernas arbete med vägföretagens tekniska utformning och därmed sammanhängande kalkyler torde utgöra ytterligare skäl för att det centrala organet för dessa styrelser ombesörjer lånerörelsen, som därigenom även kan bedrivas efter enhetliga linjer.

Skogsstyrelsens ämbetsåligganden skulle jämväl omfatta utbetalning av lån samt uppbörd av amorteringsbelopp och räntor. Låneutbetalning skulle ske i mån av arbetenas fortgång. Skogsstyrelsen skulle äga rekquirera erforderliga medel från statskontoret, som skulle förvalta lånefonden. De ytterligare bestämmelser beträffande denna lånerörelse, som kunna erfordras, torde ock lämpligen böra utfärdas av skogsstyrelsen. Därest lånerörelsen vid verksam-

hetens början skulle taga sådan omfattning att den nyorganiserade skogsstyrelsen med föreslagen personal icke inom vederbörlig tid skulle kunna medhinnna behandlingen av låneärendena, torde tillfällig förstärkning av arbetskrafterna böra beredas.

1940 års norrlandsutredning har framhållit, att det för kapitalsvaga ägare till mindre skogsbruk torde vara nödvändigt att kunna erbjuda tämligen långfristiga (25-åriga) statslån, vilket, när det gällde ett så varaktigt kapitalföremål som vägar för skogsbruket, icke torde innebära större risker eller olägenheter med hänsyn till amorteringstiden. Behovet av sådana lånemöjligheter syntes böra beaktas, då eljest anläggandet av vägar till fromma för det mindre skogsbruket kunde äventyras.

En ändamålsenlig utvidgning av det skogliga vägnätet är av stor betydelse ur flera synpunkter. Skogsbrukets framtida utveckling och ett mera rationellt utnyttjande av skogstillgångarna befrämjas givetvis i hög grad genom förbättrade kommunikationer. Utvecklingen har också efter hand medfört allt starkare krav på utbyggandet av ett väl planlagt vägnät å skogarna. Särskilt har detta blivit fallet sedan motorfordonens lämplighet för skogskörslor ådagalagts. Tillkomsten av nya skogsvägar torde i ej ringa grad höja skogens värde och är under nu rådande förhållanden av särskild betydelse för landets bränsleförsörjning. Dylika vägar kunna emellertid vid sidan av sin uppgift att underlätta uttransport av olika slag av alster från skogen jämväl fullgöra andra trafikuppgifter. Erfarenheten har nämligen visat, att de i ej ringa utsträckning bland annat tjäna socialt betonade syften som utfartsvägar för avsides liggande boningsplatser. I nuvarande läge motiveras en utvidgning av det skogliga vägnätet även av dess betydelse för skogsbrandskyddet.

Det anförda torde giva vid handen, att flera starka skäl tala för att åtgärder vidtagas från statens sida i syfte att ytterligare uppmuntra tillkomsten av nya vägar på enskilda skogar. Redan nu lämnar staten, som föregående redogörelse utvisar, direkta bidrag till sådana vägföretag. I allmänhet må dyligt bidrag ej lämnas till högre belopp än 25 procent av anläggningskostnaden. Enligt beslut vid årets riksdag äger Kungl. Maj:t likväl vid behov höja bidragsbeloppet intill 50 procent av den beräknade kostnaden för vägföretaget. Emellertid torde önskvärda vägföretag i många fall icke komma till utförande enbart med det stöd, som sålunda erbjudes. Då skogsvägföretagen, rätt utförda, planlagda och underhållna, äro ekonomiskt räntabla, torde betänkligheter icke böra möta att lämna ytterligare stöd åt dem i form av lån. Jag anser mig därför böra förorda att så sker.

Som statskontoret förutsatt böra ifrågavarande lån kunna utlämnas för sådana vägbyggnadsföretag, som uppfylla villkoren för erhållande av statsbidrag. Sysselsättningssynpunkten bör vid beviljande av lån beaktas på sätt föreskrivits med avseende å statsbidrag. Lån jämte bidrag synas skäligen icke böra överstiga 70 procent av vägföretagets beräknade kostnad. I enlighet med vad centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund föreslagit torde lån

till lägre belopp än 1,000 kronor icke böra utlämnas. För lånen synes böra lämnas säkerhet, som kan godkännas av den myndighet som handhaver lånerörelsen. Såsom säkerhet torde, förutom inteckningar, obligationer och dylikt, även personlig borgen böra kunna ställas. Inteckningar synas böra godkännas såsom säkerhet, i den mån de ligga inom 75 procent av fastighetens taxeringsvärde, skogsvärdet däri inbegripet. Lånen böra löpa med fast ränta, som bestämmes vid lånens beviljande. I nuvarande ränteläge synes räntefoten böra fastställas till 4 procent. Amorteringstiden torde, såsom statskontoret föreslagit, böra göras beroende av vägföretagets bärighet och fastställas enligt förslag av vederbörande skogsvårdsstyrelse. I likhet med centralrådet anser jag, att amorteringstiden bör kunna få utsträckas till 20 år, där skäl därtill föranleda. Återbetalning av lån bör ske med lika belopp för varje år av amorteringstiden. Därest riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts i propositionen nr 94 framlagda förslag om inrättande av en skogsstyrelse, synes lånerörelsen böra handhavas av denna styrelse, vilken jämväl bör ombesörja utbetalning av lån samt uppbörd av amorteringsbelopp och räntor.

För att möjliggöra den av mig sålunda tillstyrkta lånerörelsen synes böra inrättas en särskild lånefond, lämpligen benämnd skogsväglånefonden. Fonden bör förvaltas av statskontoret. Investeringsbehovet i fonden är svårt att med full tillförlitlighet beräkna. I enlighet med vad centralrådet föreslagit synes emellertid för ändamålet böra uppföras ett belopp av 900,000 kronor, vilket bör äskas i form av reservationsanslag för budgetåret 1941/42 å riksstatsens kapitalbudget under rubriken statens utlåningsfonder. Därest riksdagen bifaller vad jag sålunda förordat, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda för lånerörelsen erforderliga bestämmelser.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skogsväglånefonden* å riksstatsens kapitalbudget under rubriken statens utlåningsfonder för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 900,000.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.